

O ZLODĚJÍCH, ZACHRÁNCÍCH A OKRADENÝCH – KRÁDEŽE KNIH V OBDOBÍ NÁRODNÍHO SOCIALISMU

V tomto detailním bloku se budeme zabývat krádežemi knih v období národního socialismu, analyzovat konkrétní příklady a podíváme se i na historické souvislosti.

VÝUKOVÁ JEDNOTKA 2 – PŘEHLED

CÍLE VÝUKY

Seznámení se s kontextem krádeží knih v období národního socialismu

↗ Bádání po pachatelích, obětech a motivech.

Posilování výzkumné kompetence

↗ Využívání digitálních zdrojů ke shromažďování informací a analýze různých perspektiv.

Podpora empatie a povědomí o etice

↗ Rozvíjení empatie pomocí reflexe o morálních dilematech a rozhodnutích, která museli lidé činit v extrémních historických situacích.

METODIKA A PRŮBĚH

1. Rešerše

↗ Účastníci si vyberou jednoho historického aktéra a provedou vlastní rešerši, především s využitím zdrojů online výstavy.

2. Vypracování otázek

↗ Na základě výsledků rešerše žáci vypracují otázky pro vybraného aktéra.

3. Hraní rolí s rozhovorem

↗ Účastníci vedou fiktivní rozhovory v rozdělených rolích s využitím připravených otázek. Tyto rozhovory nahrávají na chytré telefony.

4. Prezentace

↗ Všechny nahrané rozhovory se prezentují skupině.

POUŽITÉ MATERIÁLY

DIGITÁLNÍ ZAŘÍZENÍ PRO REŠERŠI A NAHRÁVÁNÍ ROZHovorŮ:

Žáci budou potřebovat chytré telefony nebo tablety, aby mohli provádět rešerše a nahrávat rozhovory.

SLUCHÁTKA:

Žáci budou potřebovat sluchátka, protože část výstavy byla koncipována jako audiokniha.

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY:

Níže najdete vždy jeden pracovní list pro každou ze tří možností, které lze vybrat.

VÝUKOVÁ JEDNOTKA 2 – PŘÍSTUP VYSVĚTLIVKY A HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

V této rozšiřující jednotce se zabýváme krádežemi knih v období národního socialismu, analyzujeme konkrétní příklady a zpracováváme historické souvislosti. Cílem je porozumět tomu, co pro lidi knihy znamenaly a jakou roli hrály krádeže knih při pronásledování národními socialisty.

Účastníci si vyberou jednoho ze tří historických aktérů, o němž budou pomocí materiálů poskytnutých v naší on-line výstavě vyhledávat informace. Následně vypracují ve skupinách krátké fiktivní rozhovory. Společně rozhodnou, kdo se ujme role osoby, která bude klást otázky, a kdo role historického aktéra, a také jaké otázky by měly být položeny. Díky hraní rolí aplikují žáci rešerší získané poznatky živým a praktickým způsobem. Účastníci si tak postupně osvojí hluboké porozumění složitým vztahům mezi krádežemi knih, jejich mizením a záchranou v období národního socialismu.

Na výběr jsou tři aktéři, kteří ilustrují různé dimenze nacistických krádeží knih: jedna z nejdůležitějších institucí zodpovědných za krádeže, pronásledovaná osoba, která knihy před krádeží zachránila, a další pronásledovaná osoba, jejíž sbírky se staly obětí krádeže.

VÝUKOVÁ JEDNOTKA 2 – PŘÍSTUP VYSVĚTLIVKY A HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

MOŽNOST 1

HLAVNÍ ŘÍŠSKÝ BEZPEČNOSTNÍ ÚŘAD

Hlavní říšský bezpečnostní úřad (RSHA) byl založen v roce 1939 jako ústřední orgán SS a německé policie. Sjednocoval různé policejní orgány a zpravodajské služby v Německu a hrál klíčovou roli při realizaci nacistických opatření v rámci rasové a politické perzekuce. Kromě potlačování politických odpůrců a provádění holocaustu byl RSHA odpovědný také za systematické krádeže uměleckých a kulturních statků. Cílem těchto nacistických krádeží knih bylo vyvlastnění kulturního dědictví, zejména židovských obcí a jednotlivců, a jeho využití pro účely nacistického režimu, nebo rovnou zničení celého kulturního dědictví.

MOŽNOST 2

ZÁCHRANNÁ AKCE ALEXANDRA GUTTMANNA

Alexander Guttman, docent Talmudu na vysoké škole, byl během nacistického pronásledování postaven před výzvu, jak zachovat cenné kulturní statky. Aby před nacisty ochránil 60 nejcennějších knih vysoké školy, ukryl je mezi knihy ve své soukromé knihovně a všechny je vyvezl ze země do USA. Po příjezdu do USA si však tato díla ponechal pro sebe. Po letech se objevily v aukčním katalogu a nakonec je zakoupila nadace Judaica Conservancy Foundation, která byla založena právě za účelem zpřístupnění děl veřejnosti. Guttmanův příběh poukazuje na složitá morální dilemata, kterým čelilo mnoho pronásledovaných lidí v době nacismu, a zdůrazňuje význam ochrany kulturních statků v době pronásledování a války.

MOŽNOST 3

LEO BAECK, MILOVNÍK KNIH

Leo Baeck, vášnivý milovník knih, zažil během pronásledování národními socialisty ztrátu dvou významných knihoven. Jeho soukromá sbírka, která obsahovala knihy jeho otce, přátel a kolegů, byla nejen zásadním zdrojem pro jeho odbornou práci, ale měla pro něj i nesmírný osobní význam. Tyto knihy mu pomáhaly udržet si svou identitu v dehumanizujících podmínkách pronásledování v období národního socialismu. Kromě toho Baeck přišel také o knihovnu Vysoké školy vědy o židovství, která pro něj byla neocenitelná už od studentských let, protože si v té době nemohl dovolit vlastní knihy. Knihovna pro něj měla velký význam i jako pro docenta přednášejícího na vysoké škole. Daroval jí knihy, pomáhal budovat její sbírku a pravidelně komunikoval s jejími zaměstnanci. Po válce se intenzivně angažoval při záchraně a uchování zbývajících fondu školní knihovny.

VÝUKOVÁ JEDNOTKA 2 – PRACOVNÍ LIST

MOŽNOST 1 HLAVNÍ ŘÍŠSKÝ BEZPEČNOSTNÍ ÚŘAD

NA KNIHY, PŘIPRAVIT, POZOR...

↗ **Rešerše o Hlavním říšském bezpečnostním úřadem (RSHA):** Vyhledejte informace o Hlavním říšském bezpečnostním úřadu a jeho roli při krádežích knih v období národního socialismu. Použijte k tomu materiály z „Knihovny ztracených knih“ a poskytnuté QR kódy.

↗ **Otázky pro rozhovor:** Vypracujte otázky pro fiktivní rozhovor se zaměstnancem Hlavního říšského bezpečnostního úřadu (RSHA). Můžete formulovat vlastní otázky nebo použít naše návrhy.

↗ **Rozhovor formou hraní rolí:** Zahrajte si role, při nichž jeden z vás hraje tazatele a druhá osoba hraje zaměstnance Hlavního říšského bezpečnostního úřadu (RSHA). Použijte připravené otázky a rozhovor nahrajte pomocí chytrého telefonu.

↗ **Prezentace:** Sdílejte svůj rozhovor se skupinou a diskutujte o výsledcích.

TADY JE NĚKOLIK PŘÍKLADŮ OTÁZEK NA ZAMĚSTNANCE HLAVNÍHO ŘÍŠSKÉHO BEZPEČNOSTNÍHO ÚŘADU:

- Co bylo vaším úkolem na Hlavním říšském bezpečnostním úřadu při krádežích knih?
- Jakým způsobem jste knihy kradl a o které knihy se zejména jednalo?
- Komu ukradené knihy patřily a co se s těmito lidmi stalo?
- Co jste s knihami udělal poté, co jste je ukradl?
- Proč byly krádeže knih součástí vaší práce u národních socialistů?

MATERIÁLY

Kapitola 2
online výstavy

VÝUKOVÁ JEDNOTKA 2 – PRACOVNÍ LIST

MOŽNOST 2 ZÁCHRANNÁ AKCE ALEXANDRA GUTTMANNA

↗ **Rešerše o Alexandru Guttmannovi:** Vyhledejte si informace o Alexandru Guttmannovi a jeho úloze při záchraně knih školní knihovny. Použijte k tomu materiály z „Knihovny ztracených knih“ a poskytnuté QR kódy.

↗ **Otázky pro rozhovor:** Vypracujte otázky pro fiktivní rozhovor s Alexandrem Guttmannem. Můžete formulovat vlastní otázky nebo použít naše návrhy.

↗ **Rozhovor formou hraní rolí:** Zahrajte si role, při nichž jeden z vás hraje tazatele a druhá osoba hraje Alexandra Guttmanna. Použijte připravené otázky a rozhovor nahrajte pomocí chytrého telefonu.

↗ **Prezentace:** Sdílejte svůj rozhovor se skupinou a diskutujte o výsledcích.

TADY JE NĚKOLIK PŘÍKLADŮ OTÁZEK NA ALEXANDRA GUTTMANNA:

- Pane Guttmanne, mohl byste nám vysvětlit, proč jste se rozhodl tyto knihy zachránit?
- Jak přesně se zachráněné knihy dostaly do USA?
- Co se s knihami stalo poté, co jste je odvezl do USA?
- V roce 1984 došlo k právnímu sporu o tyto knihy. Můžete nám říci, kdo se sporu účastnil a čeho se tento spor týkal?
- Jak byl právní spor o knihy nakonec vyřešen?

MATERIÁLY

Záchranná operace
Alexandra
Guttmanna část 1

Záchranná operace
Alexandra
Guttmanna část2

V čítárně o
Alexandru
Guttmannovi

VÝUKOVÁ JEDNOTKA 2 – PRACOVNÍ LIST

MOŽNOST 3 NA MÍSTĚ LEO BAECKA

↗ **Rešerše o Leo Baeckovi:** Přečtěte si o Leo Baeckovi a významu, který pro něj měly knihy. Použijte k tomu materiály z „Knihovny ztracených knih“ a poskytnuté QR kódy.

↗ **Otázky pro rozhovor:** Vypracujte otázky pro fiktivní rozhovor s Leo Baeckem. Můžete formulovat vlastní otázky nebo použít naše návrhy.

↗ **Rozhovor formou hraní rolí:** Zahrajte si role, při nichž jeden z vás hraje tazatele a druhá osoba Leo Baecka. Použijte připravené otázky a rozhovor nahrajte pomocí chytrého telefonu.

↗ **Prezentace:** Sdílejte svůj rozhovor se skupinou a diskutujte o výsledcích.

TADY JE NĚKOLIK PŘÍKLADŮ OTÁZEK NA LEO BAECKA:

- Pane Baecku, mohl byste nám vyprávět o dvou knihovnách, které pro vás mají zvláštní význam?
- Jaký význam mají knihy ve vašem životě, jak osobním, tak pracovním?
- Co se stalo s vašimi knihami během nacistického pronásledování?
- Jaké úsilí jste po válce vynaložil na nalezení svých ztracených knih?
- Někteří říkají: „Jsou to přece jen knihy! Jsou opravdu tak důležité?“ Jak hodnotíte roli knih pro identitu a kulturu člověka nebo celého společenství?

MATERIÁLY

Články o Leo Baeckovi
v čítárně

Kapitola 2:
Loupež knih

Kapitola 3:
poválečné
záchranné operace